

ЛУИДЖИ ПИРАНДЕЛО

ЧЕРЕН ШАЛ

Превод от италиански: Светозар Златаров, 1975

chitanka.info

I

— Чакай тук — каза Банди на Д'Андреа. — Отивам да я предупредя. Ако все още се противи, ще влезеш насила.

Двамата късогледи разговаряха застанали един до друг. Сякаш бяха братя на една и съща възраст, с еднакво телосложение: високи, мършави, стегнати по притеснителния начин, свойствен на хора, които всичко правят усърдно, педантично. Рядко се случваше, като си говорят, единият да не нагласи с пръст очилата на носа на другия или да не му оправи възела на вратовръзката, или ако нямаше какво да оправя, да не пипа копчетата на сакото му. Впрочем те малко си говореха. И мълчаливата печал на техния темперамент ясно личеше от бледнината на лицата им.

Израснали заедно, те се бяха изучили чак до университета, помагайки си взаимно. По-късно единият беше завършил право, другият — медицина. Сега, разделени денем от различните професии, при мръкване продължаваха да правят заедно своята разходка по алеята, която излизаше от градчето.

Познаваха се тъй дълбоко, че по лек знак, по един поглед или дума всеки разбираше мисълта на другия. Бяха стигнали дотам, че техните ежедневни разходки всеки път започваха с кратка размяна на няколко думи и продължаваха в мълчание, сякаш единият беше дал достатъчно материал на другия за предъвкване. И крачеха с наведени глави като уморени коне, и двамата с ръце отзад. Нито единият, нито другият не се изкушаваше да обърне за малко глава към оградата на алеята, за да се наслади на изгледа на обширното поле долу, разнообразено от хълмове и долини и завършващо при морето, което пламтеше при последните зари на залеза. Гледката беше тъй хубава, невероятно беше, че и двамата я отминават, без дори да се обърнат да я погледнат.

Преди няколко дни Банди беше казал на Д'Андреа:
— Елеонора не е добре.

Д'Андреа беше погледнал приятеля си в очите и разбирайки, че болестта на сестрата трябва да не е нещо сериозно, бе попитал:

— Желаеш да дойда да я прегледам?

— Казва, че не иска.

Разхождайки се, двамата се замислиха със свити вежди, сякаш от злопаметство към тази жена, която им беше като майка и на която дължаха всичко.

Още като малко момче Д'Андреа беше загубил родителите си и беше приет в дома на един свой чичо, който нямаше никаква възможност да осигури преуспяването му. Елеонора Банди, също останала сирота на осемнадесетгодишна възраст с много по-малък от нея брат, отначало със строга и мъдра пестеливост беше съумяла да икономиса от малкото, което родителите ѝ бяха оставили, а после се захвани да работи — даваше уроци по пиано и пеене. И тъй бе успяла да издържа в учението брат си, а също и неразделния му приятел.

— Обаче, за компенсация, — често казваше тя на двамата младежи — аз си присвоих всичката плът, която липсва на двама ви.

Наистина тя беше огромно женище, но в същото време лицето ѝ имаше нежни черти и вдъхновеното изражение на ония големи мраморни ангели с развети туники, които могат да се видят в черквите. И погледът на хубавите черни очи, почти засенчени от дългите клепки, melodичното зучене на нейния глас сякаш искаха чрез донякъде мъчителна престореност да смекчат първоначалното впечатление за високомерие, което създаваше голямото ѝ тяло и което я караше печално да се усмихва.

Свиреше и пееше, може би не много правилно, но със страстно увлечение. Ако не беше родена и израснала сред предразсъдъците на малкия градец и ако нейното братче не представляваше пречка за нея, може би тя щеше да се впусне в театралния живот. Някога това беше нейната мечта, но си бе останала само мечта. Сега тя беше наоколо четиридесет години. Впрочем уважението, на което се радваше в градчето заради своите артистични дарби, я удовлетворяваше поне отчасти за неосъществените ѝ мечти и ѝ носеше задоволството, че вместо тази мечта е осъществила друго нещо — разтворила е вратите на бъдещето за двете бедни сирачета посредством собствения си труд. Това беше отплата за продължителната ѝ саможертва.

Доктор Д'Андреа почака доста време приятелят му да се върне в салона.

Този пълен със светлина салон, макар и с нисък таван, подреден с вече овехтели старовремски мебели, сякаш дишаше въздуха на други времена и, изглежда, беше доволен от спокойния образ на обезцветената старинност, която две срещуположни огледала отразяваха. Старите семейни портрети, окачени по стените, бяха в този салон единствените и истински обитатели. Само малкият роял беше нов — това беше пианото на Елеонора, което изобразените на портретите лица сякаш гледаха накриво.

Накрая, като загуби търпение от дългото чакане, докторът стана, отиде до прага, издаде глава и през затворената врата чу плач в отвъдната стая. Тогава се раздвижи и почука на тази врата.

— Влез — каза му Банди, като отвори. — Не разбирам защо се противи тъй.

— Защото нищо ми няма! — извика, потънала в сълзи, Елеонора.

Тя седеше в широко кожено кресло, облечена както винаги в черно, огромна и бледна. Но лицето ѝ, което винаги беше като на едро момиченце, сега повече от всяко изглеждаше странно, а може би по-скоро подозрително, отколкото странно, поради някаква твърдост на погледа, някаква почти налудничава неподвижност, която тя искаше да прикрие.

— Нищо ми няма, уверявам ви — повтори тя по-спокойно. — Имайте милост, оставете ме на мира: не се тревожете за мене.

— Добре! — заключи брат ѝ суро и упорит. — Впрочем ето го тук Карло. Той ще каже какво ти е.

И излезе от стаята, като шумно затвори вратата след себе си.

Елеонора покри лицето си с ръце и избухна в силни ридания. Д'Андреа стоя известно време неподвижно, полуутегчен, полуозадачен, после попита:

— Защо? Какво ви е? И на мен ли не можете да го кажете?

И тъй като Елеонора продължаваше да хълца, той се приближи до нея, със студена деликатност се опита да отмахне едната ѝ ръка от лицето:

— Хайде, успокойте се. Кажете на мен. Ето аз съм тук.

Елеонора поклати глава, после внезапно сграбчи с две ръце неговата ръка, сгърчи лице като от жестока болка и проплака:

— Карло! Карло!

Д'Андреа се наведе над нея, малко неловък в своята сурова вдървена важност.

— Кажете ми.

Тогава тя опря буза на ръката му и отчаяно, с нисък глас помоли:

— Искам, искам да умра, Карло. Ти ми помогни, имай милост!

Аз не мога, не ми достига смелост, сила.

— Да умрете? — попита младият човек, като се усмихна. — Какво говорите? Защо?

— Да умра, да! — рече тя отново, задушена от плач. — Ти ме научи как. Ти си лекар. Изтръгни ме от тия страдания, умолявам те! Трябва да умра. За мене няма друго лекарство. Единствено смъртта.

Той удивено се взря в нея. Тя също вдигна очи, за да го погледне, но веднага ги затвори, като отново сгърчи лицето си и се сви, сякаш обзета от внезапна, изключителна погнуса.

— Да, да — каза тя решително. — Да, Карло, аз съм пропаднала, пропаднала!

Д'Андреа инстинктивно дръпна ръката си, която тя все още стискаше.

— Как? Какво приказвате? — измънка той.

Без да го погледне, Елеонора сложи пръст на устните си, после посочи вратата:

— Ако той узнае! Не му казвай нищо, за бога! Първо направи тъй, че да умра, дай ми, дай ми някакво средство: ще го приема като лекарство, което ти ми даваш, нека това стане веднага! Ах, нямам смелост, нямам смелост! От два месеца, разбиращ ли, аз се гърча сред тия страдания, без да намеря сила, без да открия начин да свърша с всичко. Кажи каква помощ можеш да ми окажеш, Карло, кажи какво мислиш?

— Каква помощ? — повтори Д'Андреа все още объркан от изненада.

Елеонора отново протегна ръце, за да хване едната му ръка, и като го гледаше с умолителен поглед, добави:

— Ако не искаш да ми помогнеш да умра, не би ли могъл по някакъв друг начин... да ме спасиш?

При това предложение Д'Андреа се стегна още повече и строго смиръщи вежди.

— Заклевам те, Карло? — настоя тя. — Не заради мен, не заради мен, а единствено за да не узнае Джорджо. Ако си убеден, че аз съм направила нещо за вас, за тебе, сега ми помогни, спаси ме! Трябва ли да завърша тъй, след като съм направила толкова много, след като толкова съм страдала? Да завърша с безчестие, на моята възраст? Ах, какво нещастие, какъв ужас!

— Но как, Елеонора? Вие? Как стана тъй? Кой направи това? — рече Д'Андреа, като пред ужасното ѝ мъчение, сред смайването си намери само този въпрос, за да задоволи любопитството си.

Елеонора отново посочи вратата и покри лицето си с ръце:

— Не ме карай да си спомням! Не искам да мисля за това! Значи, не желаеш да спестиш на Джорджо този срам?

— Как? — попита Д'Андреа. — Знаете ли, че това е престъпление. Дори двойно престъпление. По-скоро кажете ми, не може ли по някакъв друг начин... да се поправи стореното?

— Не! — отговори тя решително, като потъмня. — Стига. Разбрах. Остави ме сама. Не мога повече...

Склони глава на облегалката на креслото и отпусна изтощена ръце.

С неподвижни очи зад дебелите стъкла за късогледство Карло Д'Андреа почака известно време. Не можа да намери думи, не можеше още да повярва на това разкритие, нито да разбере как тъй една жена, която досега бе пример, огледало на добродетелта, на всеотдайността, може да затъне в грях. Възможно ли беше? Елеонора Банди? Ами че нали тя от обич към брат си през своята младост беше отхвърлила толкова добри партии, една от друга по-изгодни! Как тъй сега, когато младостта бе вече залязла... Ex, но може би тъкмо затова... Погледна я и подозрението към това тъй обемисто тяло внезапно прие в очите на него, мършавия, неприличен и безсрамен облик.

— Хайде, върви — каза му внезапно раздразнена Елеонора, която, макар и да не го гледаше, чувствуваща сред тишината върху себе си неподвижния ужас на това подозрение в погледа му. — Върви какви на Джорджо да направи веднага с мене каквото иска. Върви.

Д'Андреа излезе почти машинално. Тя повдигна за малко глава, за да види как излиза, и веднага след като той затвори вратата, се отпусна в предишното положение.

II

След два месеца ужасни страхове тази изповед за нейното състояние я ободри по неочекван начин. Стори й се, че най-трудното вече е направено.

Сега, като нямаше повече сили да се бори, да се съпротивява на нещастието, тя щеше да се отпусне на волята на съдбата, каквото и да й готвеше тя.

Дали след малко брат ѝ нямаше да влезе и да я убие? Толкова подобре! Нямаше право повече на никакво зачитане, на никакво съчувствие. Наистина беше направила повече, отколкото бе неин дълг, за него и за другия неблагодарник, но после само в един миг беше загубила плода на всичките си добрини.

Стисна очи, отново обзета от отвращение.

Тайно, в своята съвест, тя все пак имаше нещастното съзнание, че е отговорна за своето провинение. Да, тя, която толкова години беше имала сили да се съпротивява на подтиците на младостта, тя, която винаги беше хранила в себе си чисти и благородни чувства, тя, която беше считала своята саможертва за дълг, в един миг се беше погубила! О, нещастие, нещастие!

Каква стойност можеше да има пред брат ѝ единственият довод, който можеше да приведе в своя защита? Можеше ли да му каже: „Виж, Джорджо, нима аз не пропаднах заради тебе?“ И все пак може би това беше истината.

Тя му беше като майка, на своя брат, нали така? Е добре, за награда, за всички на драго сърце направени добрини, като отплата, че бе пожертвувала собствения си живот, не ѝ бе дадено удоволствието да забележи поне една лека усмивка на задоволство по устните на брата и на приятеля му. Сякаш душите и на двамата бяха отровени от безмълвие и досада, потиснати от скудоумна тъпота. След като взеха дипломите, те веднага се впрегнаха да работят с такъв жар, с такова ожесточение, че скоро престанаха да се нуждаят от чужда помощ. И тъкмо тази бързина, с която искаха да се реваншират по някакъв начин,

сякаш и двамата изгаряха от нетърпение, най-много бе наранила сърцето ѝ. Почти внезапно тя бе останала без цел в живота. Какво щеше да прави сега, когато двамата младежи нямаха повече нужда от нея? А безвъзвратно беше загубила младостта си.

Дори и след първите печалби, които неговата професия донесе, на устните на брат ѝ не се върна усмивката. Още ли му тежеше жертвата, която тя бе направила за него? Да не би да се чувствува обвързан от тази саможертва за цял живот, осъден да посвети на свой ред на сестра си младостта си, свободата на собствените чувства? Тя поиска да му поговори с открито сърце:

— Никак не се тревожи за мене, Джорджо! Аз бих желала само да те виждам радостен, доволен... Разбираш ли?

Но той я сряза, докато думите още бяха на устните ѝ:

— Мълчи! Мълчи! Какво говориш? Зная какво трябва да правя. Сега е мой ред.

Но защо тъй — бе ѝ се приискало да извика, — та нали тя, без изобщо да се замисля, се бе жертвувала винаги с усмивка на устните и с леко сърце?

Като познаваше затворената му сурова упоритост, тя не настоя. Ала междувременно чувствуваше, че няма да издържи дълго сред тази задушаваща печал.

Той удвояваше от ден на ден печалбите от работата си, ограждаше я с удобства, искаше да престане да дава уроци. В принудителното безделие, което я угнетяваше, за нещастие тя започна да свиква с една мисъл, която отначало едва не я накара да се изсмее:

„Да си бях намерила съпруг!“

Ала вече беше на тридесет и девет години и после с това тяло... Стига! Би трябвало сама да си го изфабрикува по мярка, този съпруг. И все пак това щеше да е единственото средство да освободи себе си и брат си от потискация дълг на признателността.

Почти несъзнателно тогава бе започнала да се грижи по необичаен начин за външността си, възприемайки държане на неомъжена жена, както никога преди не бе правила.

Неколцината, които някога я бяха искали за съпруга, вече отдавна си имаха жени и деца. Преди не бе обръщала на това никакво внимание, а сега, като премисляше, чувствуваше обида, усещаше

завист към многобройните свои приятелки, които бяха съумели да си създадат положение.

Само тя бе останала тъй...

Но може би все още не беше късно? Кой знае? Тъй ли трябваше да приключи вечно дейният ѝ живот? В тази празнота? Тъй ли трябваше да изгасне будното пламъче на страстния ѝ дух? В тази мрачина?

И дълбоко съжаление я бе обзело. Понякога то се изостряше и се превръщаше в настроения, които изменяха нейната естествена мекота, звука на нейните думи, на нейния смях. Тя беше станала хаплива, почти нападателна в разговорите. Сама си даваше сметка за промяната в своя характер. В някои мигове чувствуваше едва ли не омраза към самата себе си, неприязън към това мощно тяло, погнуса от неочекваните желания, които сега пламваха внезапно в него и дълбоко я разстройваха.

Междувременно от заделеното настрани брат ѝ купи един чифлик и там построи хубава вила.

Подтикната от него, тя отиде там отначало за един месец на летен отдих, после, размисляйки, че може би братът е купил този чифлик, за да се освобождава от време на време от нейното присъствие, реши да се оттегли там завинаги. Тъй щеше да го остави напълно свободен: нямаше повече да му досажда със своето присъствие, със своя вид, а и самата тя малко по малко щеше да си избие от главата странното хрумване да намери съпруг на тази възраст.

Първите дни преминаха приятно, тя повярва, че ще е лесно да продължи нататък по същия начин.

Вече беше добила навика да става сутрин в зори и да прави дълга разходка през нивята, като спира от време на време очарована сред изумителната тишина на равнините, да се вслушва ту как някой стрък трева наблизо потрепва при свежия полъх на въздуха, ту в песента на петлите, които си подвикваха от един харман до друг, или да съзерцава някоя скала с ивици от зелени утайки или кадифето на лишея по някой стар повален пън от саракинска маслина.

Ах, там, тъй близо до земята, скоро щеше да си изгради нова душевност, друг начин на мислене и на чувствуване; ще стане като онази добра съпруга на изполичаря, която изглежда тъй щастлива, че може да ѝ прави компания, и от която научи толкова неща за селото,

много неща, които, макар и дребни, разкриваха нов, дълбок и неочекван смисъл на живота.

Изполичарят обаче беше нетърпим: хвалеше се, че има широки разбирания. Все повтаряше, че бил обиколил света, живял в Америка, бил осем години в Беносари. И не искаше единственият му син Джерландо да стане жалък копач. Затова от тринаесет години го праща по училищата, искаше да му даде „малко грамотност“, тъй казваше, за да го изпрати по-късно в Америка, там, в прекрасната страна, където без съмнение ще направи състояние.

Джерландо беше на деветнадесет години и след тринаесетгодишно посещение на училището беше успял да достигне до трети клас на професионалното училище. Той беше грубо момчище, издялано сякаш наведнъж. Манията на баща му беше за него истинско мъчение. Общувайки с другарите си от училището, той, без да ще, бе възприел донякъде градски вид, който го правеше да изглежда още по-недодялан.

Всяка сутрин, като се мокреще, той успяваше да среще щръкналите си коси, да си направи път от едната страна. Но после, щом изсъхнха тези коси се вдигаха бодливи и слепнали тук-там, сякаш бухваха от кожата на черепа му. И веждите му сякаш бяха бухнали току под ниското чело, а на горната му устна вече почваха да избуяват първите косми на мустаците и брадата, като малки храстчета. Бедният Джерландо! Да го съжалиш, толкова едър, толкова недодялан, толкова бодлив — и с отворена книга пред него! Понякога сутрин баща му трябваше цял да се изпоти, за да го изтръгне от дълбоките сладки сънища на сито и доволно прасенце и да го изпрати, все още замаян и залитащ, с влажни, сънени очи, към града, към неговата голgota.

Когато госпожицата дойде на село, Джерландо я помоли чрез майка си да убеди баща му да престане да го измъчва с това училище, с това училище! Не можел повече!

И наистина Елеонора се бе опитала да се намеси. Изполичарят изрази уважение, почит, най-голяма почит към госпожицата, но отправи молба да не се бърка. О, не, не и не! Тогава тя, донякъде от милосърдие, донякъде за да се посмее, донякъде за да се намира на работа, беше започнала да помага на нещастния младеж, доколкото може.

Всеки следобед го караше да идва горе с училищните си книги и тетрадки. Той се качваше стеснително и засрамено, защото забелязваше, че господарката се развлеча с неговата тъпota, с неговия невъзприемчив ум. Но какво можеше да направи? Баща му искаше тъй. За учението, да, Джерландо без мъка се съгласяваше, че е тъпак, но я да стане дума да повали дърво, вол, ех, тогава, дявол да го вземе! И Джерландо показваше жилестите си ръце, а очите му бяха нежни и усмивката му разкриваше бели и яки зъби...

Един ден Елеонора внезапно преустанови уроци. Каза, че не желае повече да го вижда, накара да ѝ донесат от града пианото и за дълги дни наред се затвори във вилата. Там с увлечение свиреше, пееше, четеше. Най-после една вечер тя забеляза, че онова момчище, комуто тъй внезапно бяха отнели помощта ѝ, общуването с нея и шагите, които тя си позволяваше с него, я дебне, за да я слуша как свири и пее. И като се поддаде на злополучно хрумване, реши да го изненада. Остави внезапно пианото и се втурна надолу по стълбите на вилата.

— Какво правиш там?

— Слушам...

— Харесва ли ти?

— Много, госпожо... Сякаш съм в рая.

При това изявление тя избухна в смях, ала Джерландо внезапно, катошибнат през лицето от този смях, скочи върху нея, там зад вилата в гъстия мрак, отвъд осветената ивица, спускаща се от отворения балкон.

Тъй бе станало всичко.

Сразена по този начин, тя не бе съумяла да го отблъсне, бе почувствуvalа, че се поддава — без сама да знае как — на бруталната невъздържаност и се бе отпуснала, да, бе отстъпила, макар и да не искаше да се отдава.

На следния ден се беше върнала в града.

А сега? Как тъй Джорджо не влизаше, за да я наругае? Може би Д'Андреа не му бе казал още нищо; може би измисляше начин да я спаси? Но как? Скри лицето си в ръце, сякаш за да не вижда пустотата пред себе си. А тя беше вътре в самата нея. И нямаше лек за тази пустота. Само смъртта. Кога? Как?

Вратата внезапно се отвори и Джорджо се появи на прага начумерен, твърде бледен, с разбъркани коси и с очи, все още червени от плач. Д'Андреа го държеше за едната ръка.

— Искам да зная само едно нещо — каза той на сестра си със стиснати зъби, с писклив глас, почти на срички. — Искам да зная *кой беше този човек?*

С наведена глава, със затворени очи, Елеонора бавно поклати глава и отново се разхлипа.

— Ще ми кажеш кой е! — изрева Банди, приближавайки се, но приятелят му го задържа. — И който и да е той, ще се омъжиш за него!

— Не, не, Джорджо! — проплака тя, като още повече сниши глава и закърши ръце в ската си. — Не! Не е възможно! Не е възможно!

— Женен ли е? — попита тогава братът, като приближи със застрашително стиснати юмруци.

— Не — побърза да отговори тя. — Но повярвай, не е възможно!

— Кой е той? — попита отново Банди, целият треперещ, и я заплаши отблизо. — Кой е? Кажи веднага името!

Чувствуващи върху себе си гнева на брат си, Елеонора сви рамене, едва повдигна глава и проплака пред озлобените му очи:

— Не мога да ти кажа...

— Името или ще те убия! — изръмжа Банди, вдигайки юмрук над главата ѝ.

Но Д'Андреа застана между тях, отдалечи приятеля си, после му каза строго:

— Ти си върви. Ще го каже на мене. Върви, върви...

И насила го накара да излезе от стаята.

III

Братът беше непоклатим.

В малкото дни преди брака, необходими за обявяване на церемонията, докато скандалната новина се пръскаше, той се ожесточи. За да се предпази от подигравките, които очакваше от всички, взе отчаяното решение да тръгне сам да разгласява своя позор с ужасно груби думи. Изглеждаше полуудял и всички му съчувстваха.

Наложи се обаче да се бори доста с изполичаря, за да го накара да даде съгласие за сватбата на сина си.

Макар и със свободолюбиви разбирания, отначало старецът сякаш бе паднал от небето — не искаше да повярва, че такова нещо е възможно. После каза:

— Ваща милост да е спокоен: аз ще го стъпча с крака, ама знаете ли как? Както се мачка гроздето. Или по-скоро ще направим тъй: ще ви го предам с вързани ръце и крака и ваша милост ще си го изкара на него, както си иска. Бич, да го биете, аз ще ви доставя, първо ще го държа три дни във вода, та да шиба по-яката.

Но когато разбра, че господарят няма пред вид това, а иска друго — брак, — отново остана поразен:

— Как? Какво казвате, ваша милост? Такава госпожица, от такъв сой със сина на дolen копач?

И решително се противопостави.

— Ще ме извините. Нали госпожицата е имала достатъчно съзнание и достатъчна възраст, та да знае че е зло и че е добро, и не е трябвало изобщо да прави със сина ми каквото е направила? Трябва ли да кажа? Всеки ден го примамваше горе в къщата. Ваша милост разбира какво искам да кажа... Че то е момче... На тази възраст човек не разсъждава... не внимава... И тъй, сега да загубя сина си, дето само господ знае колко ми струва? Госпожицата, моите уважения, може да му бъде майка...

Банди беше принуден да даде в зестра чифлика и определена ежедневна сума за издръжка на сестрата.

Тъй бе постигнато споразумение за брака и когато сватбата стана, беше истинско събитие за малкото градче.

Изглежда, всички изпитваха голямо удоволствие публично да поругаят възхищението, уважението, което толкова години бяха отдавали на тази жена, сякаш между уважението и възхищението, за което вече не я считаха достойна, и подигравките, с които сега я придружаваха към тази срамна сватба, нямаше място за малко съжаление.

Цялото съжаление беше за брата, който, разбира се, не пожела да присъствува на церемонията. Не взе участие и Д'Андреа, като се извини, че трябва в този тъжен ден да прави компания на своя клет Джорджо.

Един стар лекар от градчето, който беше близък на родителите на Елеонора и на когото Д'Андреа, току-що завършил учението си, бе отнел голяма част от пациентите посредством всички мъгли и изтънчености на модерната терапия, се предложи за свидетел и доведе със себе си друг старец, негов приятел, за втори свидетел.

Заедно с тях, в закрит файтон, Елеонора отиде първо до общината, после до една отдалечена черквичка за църковната церемония.

В друг файтон беше женихът, Джерландо, неспокоен и нацупен, заедно с родителите си.

Облечени като за празник, те се държаха важно, бяха надути и сериозни, защото в края на краищата синът им се женеше за истинска дама, сестра на адвокат, и му носеше в зестра чифлик с прекрасна вила и отгоре на това и пари. За да стане достоен за новото си положение, Джерландо трябваше да продължи учението. Бащата, който разбираше от тези работи, щеше да се грижи за чифлика. Булката била малко възрастничка? Толкова по-добре! Наследникът вече се задаваше. Съгласно природните закони тя щеше да умре по-напред и тогава Джерландо щеше да остане свободен и богат.

Такива и подобни разговори водеха и в третата кола свидетелите на младоженеца — селяни, приятели на бащата, придружени от двама стари вуйчовци. Другите неизброими роднини и приятели на съпруга чакаха във вилата. Всички бяха празнично пременени, мъжете — с дрехи от тъмносиньо сукно, жените — с нови пелеринки и забрадки в

най-ярки цветове, тъй като, макар и със свободолюбиви разбирания, изполичарят беше подготвил превъзходен банкет.

Преди да влезе в залата за гражданското състояние в общината, Елеонора бе обзета от пристъпи на плач. Женихът, който стоеше отдалечен сред купчината на роднините си, бе подтикнат от тях да притича. Ала старият лекар го помоли да не се показва, да стои по-далече засега.

Елеонора все още не беше се съвзела от силната криза, когато влезе в залата. Видя до себе си момчето, което стеснението и срамът правеха още по-грубо и недодялано, почувствува порив за неподчинение, едва не извика: „Не, не!“ и го погледна тъй, сякаш го подканяше и той да каже същото. Но малко след това и двамата казаха „да“, като осъдени на неотменимо наказание. След като съвсем набързо бе претупана и другата церемония в отдалечената черквичка, печалната процесия се отправи към вилата. Елеонора не искаше да се отдели от двамата стари приятели, но бе принудена да се качи в една кола заедно с младоженеца и родителите му.

По пътя не бе произнесла ни една дума в колата.

Изполичарят и жена му изглеждаха изплашени: вдигаха от време на време очи, за да погледнат крадешком снахата. После се споглеждаха и навеждаха очи. Младоженецът гледаше навън, потънал в себе си, навъсен.

Във вилата ги посрещнаха с оглушително пукане на книжни бомбички, празнични викове и ръкопляскания. Но видът и държането на младоженката охладиха всички поканени, колкото и тя да се опитваше да се усмихва на тия добри хора, които искаха да я почетат, като отпразнуват по свой начин сватбата, както бе прието.

Не след много поиск разрешение да се оттегли сама. Но в стаята, в която беше спала по време на летуването си, намери подредено брачно легло. Замръзна на прага. „Там с него? Никога! Никога!“ И обзета от отвращение, избяга в другата стая. Заключи, отпусна се на едно кресло, като притисна силно, силно лице с две ръце.

През вратата до нея долитаха гласовете, смеховете на гостите, които насьскаха Джерландо, като хвалеха не толкова булката, колкото хубавото родство, което беше завързал, и прекрасния чифлик.

Джерландо стоеше на балкона и вместо отговор, изпълнен с унижение, разтърсваше могъщите си рамене.

Унижение, да, чувствуваше унижение, че е станал съпруг по този начин на тази дама. Да! И цялата вина беше на бащата, който заради проклетата си мания да го изучи беше направил тъй, че госпожицата, дошла на летен отдих, да се отнася към него като към някакво глупаво и неспособно момчище. И тъй беше дал възможност тя да си прави с него глупави шаги, които го бяха наринали. И ето какво излезе от цялата работа. Бащата мислеше само за хубавия чифлик. А как Джерландо щеше да живее в бъдеще с тази жена, която вселяваше у него такова страхопочитание и сигурно му бе обидена за срама и безчестието си? Как щеше да посмее да вдигне очи пред нея? И на всичко отгоре баща му настояваше той да продължи да посещава училището! Като си представи човек само подигравките на неговите съученици! Съпругата му беше с двадесет години по-възрастна от него и беше истинска планина...

Докато Джерландо се измъчваше с тези разсъждения, бащата и майката се грижеха за последните приготовления на обеда. Най-после те влязоха триумфално в залата, където трапезата бе вече приготвена. Сервизът за хранене бе нает от един гостилничар в града, който беше изпратил също готвач и двама келнера, за да обслужват обеда.

Изполичарят дойде при Джерландо на балкона и му каза:

— Иди да съобщиш на твоята жена, че след малко почваме.

— А, съвсем не! Не отивам! — изръмжа Джерландо, като тропна с крак. — Вие вървете!

— Това е твоя работа, магаре такова! — извика баща му. — Ти си съпругът: върви!

— Много благодарности... Не отивам, не! — повтори Джерландо, озъбвайки се упорито.

Тогава бащата, разгневен, го дръпна за яката на сакото и го бълсна.

— Срамуваш се, животно такова! Преди си имал вземане-даване с нея, нали? А сега се срамуваш? Върви! Твоя жена е!

Гостите притичаха, за да ги усмирят, да убедят Джерландо да отиде.

— Какво лошо има в това? Ще ѝ кажеш да дойде да хапне една хапка...

— Ами че аз не зная дори как да я наричам! — отчаяно извика Джерландо.

Някои от гостите избухнаха в смях, други понечиха да възпрат изполичаря, който се хвърли да зашлели глупавия си син, дето му разваляше по този начин празненството, подгответо с такава тържественост и такъв харч.

— Ще я наричаш с името, с което е кръстена — каза му междувременно тихичко и убедително майка му. — Как се казва? Елеонора, нали? Значи, и ти ще я наричаш Елеонора. Нали е твоя жена? Хайде, върви, синко, върви...

И като му говореше така, го насочи към брачната спалня.

Джерландо отиде да почука на вратата. Почука първия път тихичко. Почака. Тишина. Как трябваше да ѝ го каже? Наистина ли трябваше да ѝ заговори на „ти“ изведнъж? Ах, проклето затруднение! Ами тя защо не отговаряше? Може би не беше чула. Повторно почука, този път по-силно. Почака. Тишина.

Тогава, съвсем объркан, той се опита да я повика тихичко, както му беше подсказала майка му. Но из устата му излезе само едно толкова смешно *Енголера*, че веднага, сякаш за да го заличи, извика силно, открито:

— Елеонора!

Накрая чу нейния глас, който питаше иззад вратата на друга стая:

— Кой е?

Приближи се до тази врата със съвсем свито сърце.

— Аз — рече, — Джер... Джерландо... Готово е.

— Не мога — отговори тя. — Започнете без мене.

Джерландо се върна в залата, сякаш бяха съмъкнали голяма тежест от гърба му.

— Няма да дойде! Каза, че няма да дойде! Не може да дойде!

— Да живее говедото? — възклика тогава бащата, който не го наричаше другояче. — Ти каза ли, че масата е подредена? А защо не я накара насила да дойде?

Жена му се намеси: накара съпруга си да разбере, че този ден може би ще е по-добре да оставят булката на мира. Гостите потвърдиха това.

— Вълнение... неудобство... то се знае!

Но изполичарят, на когото много му се искаше да покаже на снахата, че когато се наложи, знае да изпълнява дълга си, остана навъсен. С неудоволствие нареди да сервира обеда.

Всички поканени горещо очакваха вкусните гозби, които сега щяха да бъдат донесени на масата, но у всички имаше и сериозна боязън от цялото излишество, блеснало пред тях на новата покривка, която ги ослепяваше: четири чаши с различна форма, вилици и вилички, ножове и ножчета и освен това някакви пера в пликчета от веленова хартия.

Насядали доста отдалечно от масата, те се потяха и поради тежките празнични облекла от сукно гледаха се в суровите изпечени лица, неприличащи на себе си от необичайна чистота, и не смееха да вдигнат грубите си, обезформени от полската работа ръце, за да хванат тия сребърни вилици (голямата или малката?) и тия ножове пред очите на келнерите, които, обикаляйки с блюдата, с тия ръкавици от бял лен им внушаваха ужасно страхопочитание.

Докато изполичарят се хранеше, гледаше сина си и клатеше глава, а на лицето си придаваше израз на подигравателно съжаление.

— Гледайте го, гледайте го! — мърмореше си той. — Как се излага, застанал там на челното място на масата, сам-самичък. Та може ли булката да уважава такава маймуна? Има право, има право да се срамува от него! Ex, ако аз бях на негово място!

Когато обедът свърши сред всеобщата нацупеност, гостите си отидоха под един или друг претекст. Беше почти вечер.

— А сега? — рече бащата на Джерландо, когато двамата келнери свършиха с раздигането на масата и във вилата отново се въззари спокойствие. — Какво ще правиш сега? Сам ще се оправяш?

И нареди на жена си да го последва в селската къща, където живееха недалеч от вилата.

Останал сам, Джерландо се огледа навъсен, без да знае какво да прави. Сред тишината почувствува присъствието на онази, която се бе заключила оттатък. Може би тъкмо сега, като не чуваше повече никакъв шум, тя щеше да излезе от стаята. Тогава той какво трябваше да прави?

Ах, с какво удоволствие би избягал да спи в селската къща при майка си или дори вън на открито, та даже и под някое дърво!

А ако тя междувременно очакваше да я повикат? Ако примирена с присъдата, която брат ѝ бе пожелал да ѝ наложи, се чувствуваше във властта на съпруга, в негова власт и очакваше... да, да я покани да...

Нададе ухо. Но не: всичко беше потънало в тишина. Може би бе вече заспала. Беше се мръкнало. Лунната светлина влизаше в салона през вратата на отворения балкон.

Без да помисли да запали светлина, Джерландо взе едно кресло и отиде да седне на балкона, от който имаше изглед над цялата околност, над голото поле, което се спускаше надолу към далечното море в дъното.

В ясната нощ ярко светеха най-големите звезди, луната разпалваше в морето жарка ивица светлина, от обширните жълти стърнища се издигаше трептящата песен на щурците като постоянно и непрекъснато звънене. Внезапно сова издаде наблизо своето слабо жално чиу, отдалече друга отговори като ехо и двете птици продължиха известно време да си подвикват в ясната нощ.

С ръце, облегнати на перилата на балкона, Джерландо инстинктивно запуши ушите си за това чиу, което птиците повтаряха в омаяната от луната тишина; после, забелязвайки някъде долу част от зида, който ограждаше чифлика, си помисли, че сега вече цялата тази земя е негова, че са негови онези дървета: маслини, бадеми, смокини, черници, че е негово онова лозе.

Неговият баща, който отсега нататък нямаше да бъде подчинен никому, имаше основателна причина да е доволен.

В края на краищата не беше чак дотам чудато хрумването му да го накара да продължи учението си. По-добре там, в училище, отколкото по цял ден тук, в близост със съпругата. Той сам щеше да постави на място учениците, които ще се смеят зад гърба му. Вече беше господар и му беше все едно дали ще го изгонят от училище. Ала това нямаше да се случи. Дори възнамеряваше отсега нататък да учи с упорство, за да може в един не много далечен ден да се нареди между „порядъчните“ хора на градчето, без да чувствува от тях смущение, да разговаря и да има вземане-даване с тях като равен с равни. Трябваше да изкара още четири учебни години, за да получи диплома от професионалното училище, а после щеше да стане експерт агроном или счетоводител. Тогава неговият шурей, господин адвокатът, който се държеше, като че едва ли не е хвърлил сестра си на кучетата, ще

трябва да му сваля шапка. Точно така! И тогава той ще има пълното право да му каже: „Ти какво ми даде? Подхожда ли за мене тази старица? Аз съм учили, имам професия, подходяща за истински господин, и можех да пожелая някоя хубава девойка, богата и от добро семейство като вас.“

Разсъждавайки по този начин, заспа, опрял чело на ръката, положена върху парапета на балкона.

Двете птици продължаваха своето сластно оплакване на смени — едната наблизо, другата далече. Ясната нощ сякаш караше да трепти над земята изтъканятия от звуци на щурци лунен воал и сега отдалече се дочуваше като неясно порицание дълбокото боботене на морето.

Късно през нощта Елеонора се появи като сянка на прага на балкона.

Не очакваше да намери младежа заспал. Почувствува мъка и страх едновременно. Позамисли се дали да го събуди, да му каже какво е решила в себе си и да го накара да се махне оттам; но тъкмо когато се готвеше да го разтърси, да го повика по име, загуби смелост и се оттегли тихичко като сянка в стаята, от която бе излязла.

IV

Лесно сключиха споразумение.

На следното утро Елеонора майчински заговори на Джерландо: остави го господар на всичко, свободен да прави каквото му харесва, сякаш нищо не ги свързваше за себе си поиска само да бъде оставена там, настрана, в онази стаичка заедно със старата слугиня от нейния дом, която беше видяла раждането и.

Джерландо, който в късна нощ, целият схванат от влагата, се бе отдръпнал от балкона да спи на дивана в трапезарията, бе изненадан в съня си. Той изпитваше голямо желание да търка очи с юмруци, отваряще уста от усилие да се навъси, защото искаше да покаже, че не само разбира, но и че сам е убеден във всичко това; съгласи се на всичко, като кимаше: да, да. Ала когато узнаха за това споразумение, бащата и майката направо кипнаха и напразно Джерландо се опитваше да ги накара да разберат, че тъй му е удобно, че дори е повече от доволен.

За да успокoi до известна степен баща си, трябваше тържествено да потвърди, че в началото на октомври ще се върне в училище. Ала майка му напук му наложи да си избере най-хубавата стая за спане, най-хубавата стая, за да учи в нея, най-хубавата стая, за да се храни в нея... Всички най-хубави стаи!

— И ти ще командуваш, това да знаеш! Ако не щеш, аз ще дойда, та да ги накарам да те слушат и уважават.

Накрая се закле никога да не отправи дума към онази превзета и нацупена жена, която тъй презира сина й, такова хубаво момче, дето тя не е достойна и да го погледне.

От същия този ден Джерландо залегна да учи, подхвана прекъснатата си подготовка за поправителните изпити наистина късно беше вече, имаше пред себе си едва двадесет и четири дни, ала, кой знае, с повече прилежание може би щеше да успее да вземе свидетелство от професионалното училище, свидетелство, за което се измъчваше вече три години.

Като се отърси от мъчителното объркване на първите дни, Елеонора, по съвета на старата слугиня, започна да приготвя пеленките за очаквания младенец.

Не беше помислила за това — и се разплака.

Джеза, старата слугиня, й помогна, въведе я в тази работа, която тя не познаваше: даде ѝ мерки за първите ризки, за първите шапчици... Ах, съдбата ѝ беше дарила това утешение, а тя още не бе и помислила. Щеше да има мъничко момченце или момиченце, за което да се грижи, на което цяла щеше да се посвети! Но дано бог да бъде тъй всеблаг, че да ѝ изпрати момченце! Тя вече се чувствуваше стара, скоро щеше да умре и как щеше да остави на този баща момиченце, на което щеше да вдъхне своите мисли, своите чувства? Едно момче щеше да страда по-малко при условията на живот, сред които злият жребий скоро щеше да го хвърли.

Измъчвана от тези мисли, уморена от работа, за да се поразсее, вземаше в ръка някоя от ония книги, които преди беше накарала брат ѝ да ѝ прати, и започваше да чете. Кимайки, от време на време тя питаше слугинята:

— Какво прави?

Джеза вдигаше рамене, издаваше устна, после отговаряше:

— Ммм... Седи с глава над книгата. Спи ли? Мисли ли? Кой го знае!

Мислеше, Джерландо мислеше, че в крайна сметка неговият живот не е много весел.

Ето: притежаваше чифлика, а все едно, че не го притежаваше. И жена си — все едно, че не я притежаваше, бе в постоянна разпра с родителите си, сърдеше се на самия себе си, че не успява да запамети нищо, нищо от онова, което учеше.

А сред непоносимото бездействие чувствуващо в себе си остри желания, между тези желания — и влечението към жена си, защото тя не му се отдаваше. Вярно, тази жена не беше вече достойна за желание. Но... що за споразумение беше това! Той беше съпругът и ако някакво споразумение беше необходимо, той трябваше да го наложи.

Ставаше, излизаше от стаята, минаваше пред вратата на нейната стая. Но веднага след като я зърнеше, чувствуващо как угасва у него всяко намерение да се разбунтува. Изпухтяваше и колкото за да не

признае, че в решителния миг му липсва смелост, си казваше, че не си струва усилието.

Един от тия дни най-после се върна от града победен, скъсан, скъсан още веднъж на изпитите. Сега — край! Край, истина ви казвам! Нищо не искаше повече да знае. Взе книги, тетрадки, чертежи, триъгълници, кальфи, моливи и ги занесе пред вилата, за да направи клада. Бащата притича да му попречи, но Джерландо, разярен, се разбунтува:

— Оставете ме да правя каквото искам! Аз съм господарят!

Дойде майката пристигнаха и неколцина селяни, които работеха из нивите. Издигна се пушек, отначало на тънка струйка, после стана все по-гъст и сред виковете на присъствуващите в купчината хартия блесна светлина, после запука огън и лумнаха пламъци. Привлечени от виковете, на балкона се появиха Елеонора и слугинята.

Джерландо, разгърден, посинял и надут като пуйк, запращаше в пламъците последните книги, които държеше под мишница — инструментите на неговото дълго и безполезно мъчение.

При това представление Елеонора едва се сдържа да не се разсмее и бързо се оттегли вътре. Ала свекървата я забеляза и подметна на сина си:

— Ехе, знаеш ли, правиш удоволствие на госпожата, разсмя я.

— Ще плаче! — изрева тогава Джерландо заплашително, като вдигна глава към балкона.

Елеонора чу заплахата и побледня: разбра, че морното и печално спокойствие, на което се беше радвала досега, е свършило за нея. Съдбата ѝ бе разрешила само едно временно примире. Но какво можеше да иска от нея това животно? Тя беше вече изчерпана: нов, дори и лек удар би я повалил.

Малко след това видя пред себе си Джерландо, мрачен и запъхтян.

— От днес нататък ще се живее по друг начин! — заяви той. — Омръзна ми. Ще стана селянин като баща си и, значи, ти преставаш тук да си играеш на госпожа. Марш, вън всичкото това бельо! Оня, дето ще се роди, също трябва да бъде селянин и затова без толкова глезотии и гиздене. Веднага уволни слугинята: ти ще готовиш яденето и ще се грижиш за къщата, както, прави майка ми. Ясно ли е?

Елеонора се надигна бледна и трепереща от възмущение:

— Майка ти си е майка ти — каза му, като го гледаше гордо в очите. — А аз съм си аз и не мога да стана селянка, макар ти да си селянин.

— Ти си моя жена! — изрева тогава Джерландо, като се приближи заплашително и я сграбчи за ръката. — И ще правиш, каквото искам аз. Тук аз заповядвам, разбра ли?

После се обърна към старата слугиня, посочи ѝ вратата:

— Марш! Веднага си вървете! Не ми трябват слугини из къщи!

— Идвам с тебе, Джеза! — извика Елеонора, като се опита да освободи ръката си.

Но Джерландо не я пусна, стисна я по-силно, принуди я да седне.

— Не! Тук! Ти оставаш тук, прикована за мене! Заради тебе ми се подиграваха, сега край! Ела навън, излез от това твое котило. Не желая сам да оплаквам мъката си. Вън! Вън!

И я изтика вън от стаята.

— За какво си плакал досега? Че какво съм ти искала аз на тебе? — каза му тя със сълзи на очи.

— Какво си ми искала ли? Искала си ми никой да не те беспокои, да нямаш допир с мене, сякаш съм... като че не заслужавам близостта ти, на тебе — матроната! И ме беше принудила да се храня на масата, като ми прислужва платена слугиня, докато самата ти беше длъжна да ми сервираш, както е прието да правят съпругите.

— Но за какво съм ти притрябвала толкова? — попита го, изпълнена с унижение, Елеонора. — Ще ти прислужвам, щом искаш, със собствените си ръце отсега нататък. Доволен ли ще бъдеш?

Избухна в ридания, после силите я напуснаха и се свлече. Объркан, смутен, Джерландо я подхвани заедно с Джеза и двамата я положиха на едно кресло.

Към вечерта неочеквано бе обхваната от родилни болки. Гузен, уплашен, Джерландо изтича да повика майка си. Изпратиха един ратай до града да вика акушерка, докато изполичарят, който вече виждаше, че чифликът е застрашен, ако снахата абортира, хокаше сина си:

— Говедо, говедо, какво направи? Ами ако умре сега? Ако нямаш повече деца? Все едно, че си на сред улицата! Какво ще правиш? Напусна училището и дори не знаеш да държиш мотиката в ръце. Ти си разорен!

— Какво ме интересува! — изрева Джерландо. — Стига на нея нищо да й няма!

Пристигна майката, вдигнала ръце към небето:

— Лекар! Трябва лекар! Зле върви, струва ми се!

— Какво ѝ е? — попита Джерландо пребледнял.

Но бащата го изблъска навън.

— Тичай! Тичай!

По пътя, целият треперещ, Джерландо се почувствува унижен, започна да плаче, като в същото време се стараеше да тича. Насред път се сблъска с акушерката, която заедно с ратая идваше с файтон.

— Давай! Давай! — извика той. — Отивам за лекар, умира!

Спъна се, сгромоляса се; целият изпрашен, отново отчаяно се впусна да бяга и захапа ръката си, която беше ожулил.

Когато се върна във вилата заедно с лекаря, Елеонора, обезкървена, едва не умираше.

— Убиец! Убиец! — плахо мърмореше Джеза, докато се грижеше за господарката си. — Той е виновен! Посмя да вдигне ръка срещу нея!

Ала Елеонора отричаше с глава. Малко по малко, с кръвта, която изтичаше, тя чувствуваше как чезнат силите ѝ. Вече изстиваше... И все пак не се оплакваше, че умира. След жестоките страдания такава смърт беше сладка, истинско облекчение. И с восъчнобледо лице, гледайки тавана, очакваше очите ѝ сами да се затворят, бавно и завинаги. Вече не различаваше нищо около себе си. Като в сън видя отново стария лекар, който ѝ беше свидетел на сватбата, и му се усмихна.

V

Джерландо не се откъсваше от нея ни денем, ни нощем, стоя край леглото през цялото време, докато Елеонора лежа там между живота и смъртта.

Когато най-после състоянието й позволи да я сложат на креслото, тя не приличаше на себе си: бе прозрачна, почти безкървна. Видя пред себе си Джерландо, който сякаш като нея беше излязъл от смъртна болест, и неговите грижовни родители. Гледаше ги с хубавите си черни очи, станали големи и скръбни сред бледата мършавина, и й се струваше, че между нея и тях не съществува вече никаква връзка; сякаш току-що се бе върнала съвсем друга и различна от далечни места, където е била прекъсната всяка връзка не само с тях, а и с целия ѝ предишен живот.

Дишаше с усилие. При всеки най-малък шум сърцето в гърдите ѝ скачаше и почваше да бие с трескава честота. Потискаше я тежка изнемога.

Тогава, отпусната глава на облегалката на креслото, със затворени очи, тя мълчаливо започваше да съжалява, че не е умряла. Какво повече се бавеше тук? Защо все още беше осъдена да гледа около себе си все тези лица и все тези неща, от които се чувствуваше толкова, толкова далече? Защо ѝ бе тази близост с потискащия облик на отминалния живот, близост, която понякога ѝ се струваше по-сурова, сякаш някой зад нея я бълскаше, принуждавайки я да гледа, да усеща присъствието, живата и дишаща действителност на омразния живот, който вече не ѝ принадлежеше?

Твърдо вярваше, че няма да се надигне повече от това кресло, мислеше, че ей сега ще умре от мъка. Но това не ставаше, дори след няколко дни успя да се вдигне на крака и подкрепяна, започна да прави по няколко стъпки из стаята. После с течение на времето дори започна да слиза по стълбите и да отива на открито под ръка с Джерландо и слугинята. Накрая доби навика при залез-слънце да отива до ръба на падината, която ограничаваше на юг чифлика.

Оттам се разкриваше прекрасният изглед на крайбрежието, простиращо се долу под платото. Първите дни отиваше, придружена обикновено от Джерландо и Джеза, после без Джерландо и накрая — сама.

Седнала на една скала, в сянката на вековна маслина, тя гледаше далечното крайбрежие, което леко се извиваше в спокойни сърповидни вдатини, осияни със загладени възвишения, стигащи до морето, което се променяше според духането на вятъра. Гледаше слънцето — ту като огнен диск, който бавно се потапя на запад сред плесенясалите мъгли, застинали над еднообразно посивялото море, ту — триумфално спускащо се над пламналите вълни, сред разкошно великолепие от пламнали облаци. Виждаше как на влажното сумрачно небе избликва спокойната светлина на Юпитер, как прозрачната и безцветна луна едва-едва се съживява, пиеши с очи печалната сладост на наблизаващата вечер и блажено дишаше, чувствуващо, че свежестта и спокойствието проникват дълбоко в душата й като никаква неземна утеша.

Междувременно там, в селската къща, старият изполичар и жена му отново започнаха да заговорничат срещу нея, като приканиха сина си да пази своите интереси.

— Защо я оставяш сама? — обръщаща внимание бащата. — Не забелязваш ли, че тя сега, след болестта, ти е благодарна за предаността, която прояви към нея? Не я оставяй нито за миг, гледай все повече да проникваш в сърцето ѝ, и после... трябва да направиш тъй, че слугинята да не спи повече в стаята при нея. Сега тя е добре и вече няма нужда от нея през нощта.

При тези внушения Джерландо целият се разтърсваше раздразнен.

— Дума да не става! Ами че на нея и настън не ѝ минава през ума, че мога да... Глупости! Тя се отнася с мен като майка... Трябва да чуеш как ми говори! Чувствува се вече стара, повехнала, изхабена за този свят. Хайде де!

— Стара ли? — намесваща се майката. — Вярно, вече не е момиче, но не е и стара, а ти...

— Ще ти отнемат земята! — настояваща бащата. — Аз вече ти казах: ти си съсипан, на улицата си. Като нямаш деца, ако умре жена ти, зестрата ще се върне на нейните роднини. И ще ти остане само тая

печалба, че си напусна училището и загуби цялото това време ей тъй, на вятъра... Ще останеш с празни ръце! Помисли си, помисли си навреме — ти вече премного загуби... На какво се надяваш?

— С добро — заговаряше превзето майката. — Ти трябва всичко да постигнеш с добро и дори трябва да ѝ казваш: „Виж, че аз какво съм получил от тебе? Нали те уважавах, както ти желаеше, а сега е ред ти да помислиш малко за мене, аз какво имам? Какво ще правя, ако ме оставиш при това положение?“ В края на краищата не е толкова страшно, като да отидеш на война я!

— И можеш да добавиш — отново напираше баща му, — можеш да добавиш: „Искаш ли да направиш удоволствие на брат си, който се отнесе зле с тебе? Да направиш тъй, че да ме изгони оттук като куче?“ Това е самата свята истина, имай пред вид! Като куче ще бъдеш изхвърлен, с ритници, та заедно с тебе и аз, и майка ти — бедни старци!

Джерландо нищо не отговаряше. При майчините съвети изпитваше едва ли не някакво облекчение, ала в същото време и раздразнение, сякаш настърхваше. Предвижданията на бащата го тревожеха, разлютиха яда му. Какво да прави? Виждаше трудността на начинанието, но също тъй разбираще неотменната му необходимост. Във всеки случай трябваше да опита.

Сега Елеонора седеше на масата заедно с него. Една вечер на вечеря, като видя, че погледът му е втренчен върху покривката и е замислен, тя го попита:

— Защо не ядеш? Какво ти е?

Макар и от няколко дни да очакваше този въпрос, предизвикан от самото негово държане, той не успя веднага да отговори, както беше решил, и направи неопределен жест с ръка.

— Какво има? — настоя Елеонора.

— Нищо — отговори Джерландо объркан. — Баща ми, както обикновено...

— Кара те да почнеш отново да учиш? — попита тя, усмихвайки се, за да го подтикне да говори.

— Не, по-лошо — рече той. — Той ми... размахва разни заплахи, плаши ме с... мисълта за моето бъдеще, защото той е стар, тъй казва, че аз без занаят и имот — докато те има, добре... Но после, после всичко е свършено, тъй казва...

— Кажи на баща си — отговори тогава Елеонора, като притвори очи, сякаш за да не вижда колко се е изчервил, — кажи на твоя баща да не се тревожи. Аз съм се погрижила за всичко, затова кажи му да е спокоен. Дори, щом веднъж заговорихме по този въпрос, слушай: ако аз изчезна изведнъж — всички живи сме и смъртни, — във второто чекмедже на скрина в моята стая в един жълт плик ще намериш документ за тебе.

— Документ? — повтори Джерландо, като не знаеше какво да каже, объркан от срам.

Елеонора кимна утвърдително и прибави:

— Не се беспокой.

Ободрен и доволен, на следната сутрин Джерландо докладва на родителите си какво му е казала Елеонора. Ала те, особено бащата, съвсем не останаха доволни.

— Документ? Това са измамнически работи! Какъв можеше да бъде този документ? Завещание: с други думи, дарение на чифлика на съпруга. А ако дарението не е направено редовно по надлежния ред? Лесно можеше да се породи съмнение, като се има пред вид, че става дума за частна записка на една жена без помощта на нотариус. И после нямаше ли утре да си имат работа със свата — човек правник, мошеник?

— Съдебни дела ли, синко? Бог да те избави и спаси от тях! Правосъдието не е за бедняците. А оня от яд ще е готов да изкара черното бяло и бялото черно.

И после този документ наистина ли съществуваше в чекмеджето на скрина? Или само му беше казала тъй, за да не я беспокои?

— Ти видя ли го? Не. Тогава? Ала да допуснем, че ти го покаже — ти какво разбиращ от тия работи? Какво разбираме всички ние от тия работи? Виж, ако имаш дете... работата ще е друга! Не се оставяй да те баламосват: нас слушай! Плът, плът, а не документ.

Тъй един ден Елеонора, докато си седеше под онова маслинено дърво на ръба на пропастта, неочеквано видя край себе си Джерландо, който се беше промъкнал крадешком.

Бе цялата обвита в голям черен шал. Чувствуващо студ, макар месец февруари да беше тъй мек, че сякаш беше пролет. Обширната равнина долу беше позеленяла от посевите, морето в дъното бе изключително спокойно и като небето бе обагрено в червеникава,

малко излиняла, но затова пък много нежна багра, а нивите в сянката изглеждаха като от глазура.

Изморена от мълчаливото съзерцание на тази чудна хармония от цветове, Елеонора беше облегнала глава о дънера на маслината. Шалът, дръпнат над главата, позволяващо да се види само лицето ѝ, което изглеждаше още по-бледо.

— Какво правиш? — попита я Джерландо. — Приличаш ми на извяние на скръбна мадона.

— Гледах... — отговори му тя с въздишка, като притвори очи.

Ала той подхвана:

— Ако можеше да видиш как... как добре изглеждаш така, с този черен шал...

— Добре? — попита Елеонора, като се усмихна печално. — Студено ми е!

— Не, хубава, искам да кажа, хубава си... — обясни той, заеквайки, и седна на земята до скалата.

С глава, облегната на дънера, Елеонора притвори очи, усмихна се, за да не се разплаче, обзета от съжаление за своята тъй нещастно погубена младост. Вярно, на осемнадесетгодишна възраст тя наистина можеше да се нарече хубава!

Внезапно, докато все още бе тъй потънала в себе си, почувствува леко да я разклащат.

— Дай ми ръка — помоли той от земята, гледайки я с блеснали очи.

Тя разбра, но се престори, че не разбира.

— Ръка ли? Защо? — попита го. — Аз не мога да ти помогна да станеш — нямам сила дори за себе си... Вече се стъмни, да си вървим.

И стана.

— Не исках да ми помогнеш да стана — обясни Джерландо от земята. — Да останем тук, в тъмното, толкова е хубаво...

Като каза тъй, пъргаво прегърна коленете ѝ и нервно се усмихна със суhi устни.

— Не! — извика тя. — Луд ли си? Остави ме!

За да не падне, опря ръце на раменете му и го бълсна назад. Ала при това движение шалът се разгърна и понеже Елеонора стоеше извита над Джерландо, който се беше надигнал на колене, го обгърна и го скри.

— Не: искам те! Искам те! — каза той тогава като опиянен, стягайки я все повече и повече с една ръка, докато с другата търсеше по-нагоре кръста ѝ, облъхнат от аромата на нейното тяло.

Но с върховно усилие тя успя да се отскубне, изтича до ръба на пропастта, обърна се и извика:

— Ще се хвърля!

В този миг видя, че Джерландо връхлита разярен върху нея: огъна се назад и падна от ръба.

Той, ужасен, едва се задържа и изкреша с вдигнати ръце. Чу грозното сгромоляване долу. Подаде глава. Сред зеленината на склона под него — купчина черни дрехи. И шалът, който се беше разстлал от вятъра, тъй както беше разгънат, мекопадаше малко по-нататък.

С ръце в косите, той се обърна да погледне към селската къща. Ала внезапно в очите го блъсна широкото бледо лице на луната, едва изпълзяла из гъстака на маслиновите дръвчета някъде горе. И остана потресен да я съзерцава, сякаш тя го беше видяла от небето и сега го обвиняваше.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.